

Museu del Ferrocarril de Catalunya
a Vilanova i la Geltrú
MNACTEC

Any Europeu del Ferrocarril

IX Jornada Patrimoni Històric Ferroviari de Catalunya
Vilanova i la Geltrú, 27 d'octubre de 2021

FUNDACIÓN DE LOS
FERROCARRILES
ESPAÑOLES

Evolució i estratègies de futur del Museu del Ferrocarril de Catalunya

Pilar Garcia Fuertes
Directora

El viatge del Museu del Ferrocarril de Catalunya

Des del 1990 que va néixer oficialment com equipament cultural ha estat un gran repte aconseguir el reconeixement de la vàlua del seu patrimoni o les complicitats institucionals que requeria el projecte, obtenir els recursos necessaris per a fer front a les intervencions patrimonials i arquitectòniques que demanava l'espai.. Un viatge tan complexa com apassionant!

Malgrat el prestigi i el valor de la col·lecció ferroviària que es conserva a Vilanova i la Geltrú, ha estat tot un desafiament. Una suma de motius ha dificultat la consolidació com a referent en la seva temàtica, des de la insuficient valoració del patrimoni industrial, a raons econòmiques, socials i, fins i tot, polítiques.

També són diverses les motivacions per les que en els darrers 10 anys s'ha pogut encarrilar i fer un salt històric en la seva trajectòria, focalitzar-se en el compliment de la seva missió social. A l'actualitat es troba en ple procés de transformació.

El viatge del Museu del Ferrocarril de Catalunya

El canvi de paradigma: Més que un museu...:

Un centre de coneixement, d'oci i divulgació del paper clau del transport ferroviari

Els museus tenen un compromís amb la comunitat: som usuaris de la memòria col·lectiva, amb la responsabilitat de garantir la seva preservació, la transmissió a les futures generacions, de divulgar i despertar curiositat, de projectar futur i noves vocacions, de ser espais “terapèutics” de trobada i d’atendre les necessitats de persones.

En la línia dels més moderns museus del transport i del ferrocarril, a través del seu patrimoni moble i immoble es difon el paper clau del ferrocarril en la mobilitat col·lectiva, de la transcendència de la seva utilització. Per això el Museu ha estat un dels promotors de la conversió de Vilanova i la Geltrú en capital educativa del ferrocarril.

El viatge del Museu del Ferrocarril de Catalunya

El canvi de paradigma: Més que un museu...:

Un centre de coneixement, d'oci i divulgació del paper clau del transport ferroviari

El Museu com espai al servei de la ciutadania que posa al centre de les seves decisions a les persones, considera que a través de la conservació i exposició d'un patrimoni ferroviari únic ha de mostrar el procés d'evolució del i sensibilitzar de la significació de la seva utilització pel benestar comú.

El Museu dona a conèixer les macro tendències actuals que passen **del transport a la mobilitat**. Una mobilitat pel segle XXI: compartida, connectada, autònoma, segura i sostenible en un entorn liberalitzat. El ferrocarril es troba a la avantguarda de la innovació.

El viatge del Museu del Ferrocarril de Catalunya

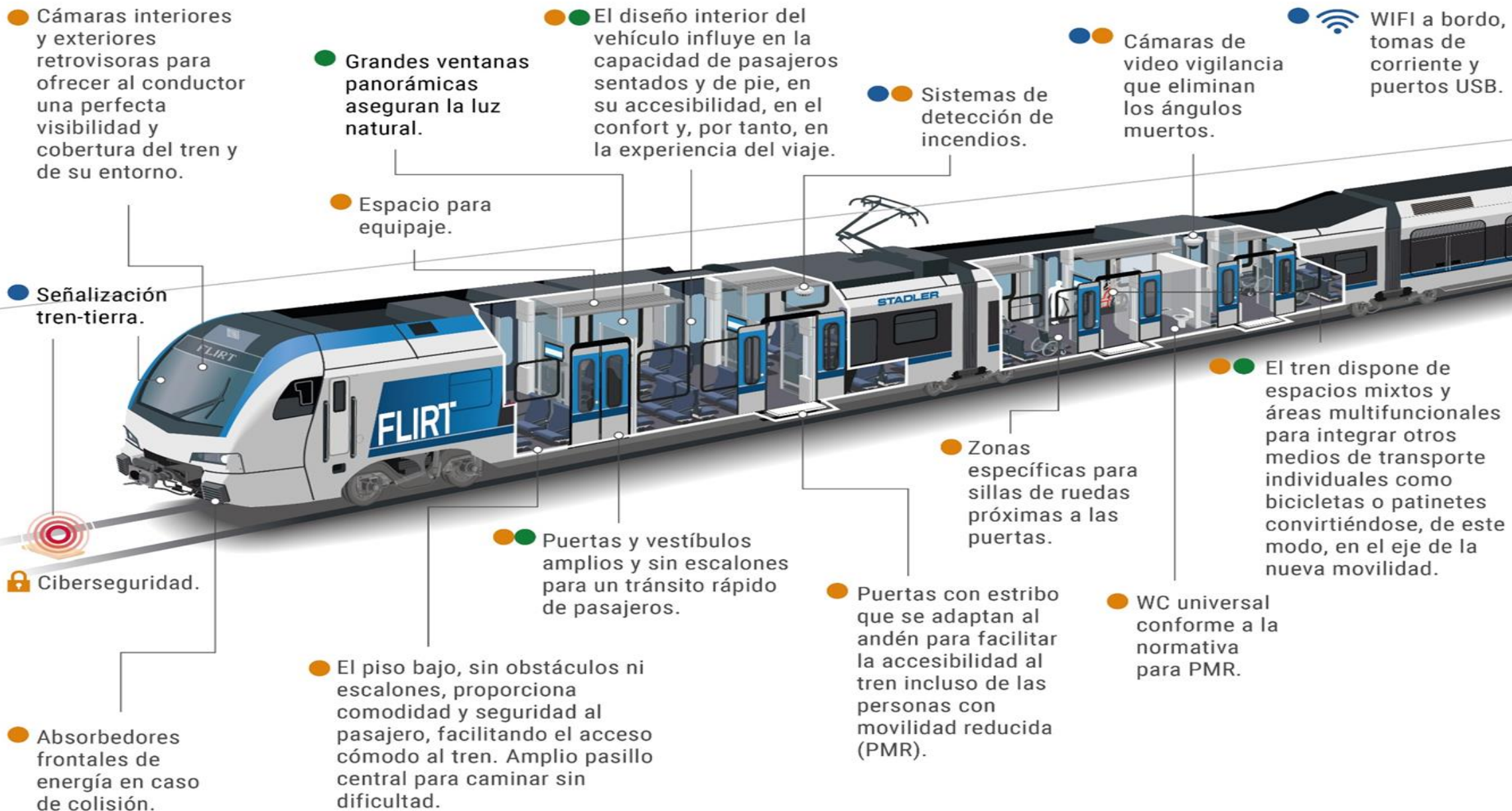
Un centre de coneixement, d'oci i divulgació del paper clau del transport ferroviari

Un **automotor** es una unitat ferroviaria autopropulsada, generalment de 2 a 6 coxes, que proporciona nombroses avantatges en serveis de proximitat, mitjana distància o regionals o fins i tot en alta velocitat. Millora l'acceleració del tren, proporciona redundància en cas de fallos, permet l'ocupació de pràcticament la totalitat de la longitud del tren per part dels passatgers, obté millors prestacions de frenada i aconsegueix una millor eficiència energètica per al seu menor pes total per passatger.

CLAVE:

- Movilidad segura y accesible
- Movilidad sostenible
- Movilidad conectada-digitalización

TREN DE UN PISO

Evolució i estratègies de futur del Museu del Ferrocarril de Catalunya

01

De Dipòsit de Vapor a
Museu del segle XXI

02

Un museu de referencia en
transformació

03

Viatge al futur: un museu al servei
de la comunitat

De Dipòsit de Vapor a Museu del segle XXI

L'evolució de les instal·lacions dels orígens del ferrocarril a Vilanova i la Geltrú

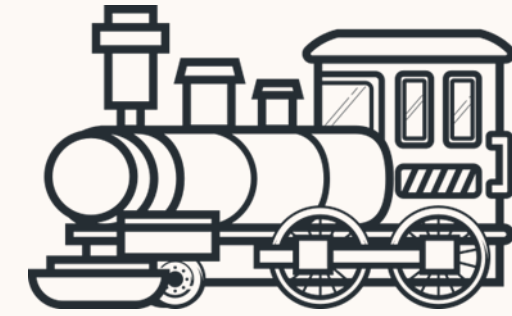
Aquest espai sap molt d'evolució i de revolució. No ha deixat de canviar des que es va convertir en terreny del ferrocarril l'any 1881. En la seva gènesi va ser una gran Exposició Regional a Vilanova i la Geltrú, per després convertir-se en un Dipòsit de Vapor, un magatzem de velles locomotores, una exposició ferroviària internacional, un reconegut centre expositiu i fins avui que es trobar en el camí d'arribar a ser un gran Museu...

De Dipòsit de Vapor a Museu

Fase 0: 1881-1967

Fase I: 1967-1990

1967: Es tanca com espai productiu el Dipòsit de Vapor i tallers ferroviaris.

1972: es va fer l'exposició del MOROP organitzada pel Amics del Ferrocarril de Barcelona amb la col·laboració de Renfe

1980: es decideix crear un Museu en aquestes instal·lacions amb la creació d'un Consorci (Generalitat, Ajuntament i Renfe) que no tirarà endavant.

1990: es va obrir com a museu-centre expositiu en precari per voluntat de l'Ajuntament i de Renfe: sense pressupost, ni assignació de personal.

De Dipòsit de Vapor a Museu del segle XXI

Fase II: 1990-2015

- **De 1990 a 1993:** obre el públic amb un horari molt reduït i amb molt pocs mitjans a càrrec de Renfe i de l'Ajuntament. Incorporació al Sistema Territorial del mNACTEC.
- **De 1993 a 1998:** passa a ser gestionat per la Fundació dels Ferrocarrils Espanyols. Es professionalitza amb la creació una petita organització (dues persones), l'assignació d'un pressupost mínim, la primera catalogació, la creació d'un projecte Audiovisual que rep el premi Laus.
- **De 1998 a 2015:** s'impulsa com a projecte museològic amb voluntat de creixement: s'incorpora la Gran Nau i la del Pont-Grúa al Museu, es crea el centre de documentació, s'incrementa la col·lecció, es posen en funcionament trens històrics, es desenvolupen projectes arquitectònics de rehabilitació i ampliació; s'obre i integra a la vida de la ciutat.

De Dipòsit de Vapor a Museu del segle XXI

Fites principals de 1998 a 2015:

Aquest període es va orientar cap a la visibilització pública d'un equipament de gran valua pels seus béns i en la conscienciació social, institucional i política de la necessitat de la preservació:

- Incorporació de la Gran Nau i la del Pont-Grúa al conjunt museològic.
- Recuperació de tres edificacions com a àmbits expositius (Espais Segle XXI i Gumà i Nau del Pont-Grua)
- Al 1999 queda registrat oficialment per la Generalitat de Catalunya com a Museu.
- Es realitzen activitats diverses de custòdia i divulgació.
 - Incorporació de 22 vehicles al fons original.
 - Restauració de més de 100 elements.
 - 70 exposicions temporals.
 - Disseny e implantació d'una ampla oferta d'activitats educatives.
 - Creació de la primera biblioteca-hemeroteca i banc d'imatges públic a Catalunya dedicat al ferrocarril.
 - Impuls de l'organització de voluntaris del Museu (SIC).
- Realització dels projectes arquitectònics de rehabilitació de les naus històriques i primeres obres de recuperació d'espais i rehabilitació.
- Plena integració del Museu com actiu cultural del territori.

De Dipòsit de Vapor a Museu del segle XXI

Incorporació de 22 vehicles a la col·lecció

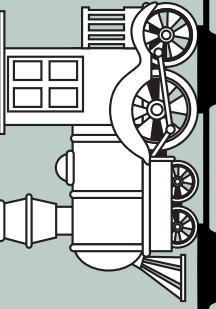

De Dipòsit de Vapor a Museu del segle XXI

Incorporació de edificacions i recuperació d'espais

De Dipòsit de Vapor a Museu del segle XXI

Fase III: 2015 al 2021

A finals del 2015, l'any commemoratiu dels seus primers 25 anys de vida, el Ministeri atorgà 1.960.000€ procedents del programa del 1,5% cultural per a la rehabilitació de la Gran Nau, per a la construcció d'una annexa, per a l'adequació de l'edifici de l'antic economat -que continua exercint d'espai de acollida i serveis del Museu- i per a la seva unió amb la Nau del Pont Grua mitjançant un mòdul de lavabos.

Aquesta aportació econòmica del MITMA va ser clau per donar un salt qualitatiu en la trajectòria del Museu. L'oportunitat per a que a la Fundació fes també una inversió complementària que va permetre intervenir en altres àmbits de les instal·lacions patrimonials i transformar l'equipament en un Museu més viu, més actual, més accessible i amb més elements preservats.

Al desembre del 2018 es va renovar la confiança en el projecte fent una nova aportació de 400.000 € per acabar la intervenció endegada el 2010 d'una altra nau emblemàtica, la del Pont-Grua. Aquesta actuació ha permès la unió amb la Gran Nau al 2021, augmentant així l'espai expositiu en més de 1.700 m².

De Dipòsit de Vapor a Museu del segle XXI

Fase III: 2015-2021

De Dipòsit de Vapor a Museu del segle XXI

L'evolució del Museu del 2015 al 2021

Entre el 2016 i el 2017 amb recursos propis de la Fundació es va crear una nova àrea anomenada Espai Mercaderies, amb la instal·lació d'una via de 40 metres i de tres vagons a la part del darrera de la Rotonda, en paral·lel a la tanca perimetral del Museu.

També en aquest període es va construir una via de 18 m amb sortida des d'una placa giratòria original de l'estació de Vilanova per albergar vehicles petits i una replica d'una terminal de contenidors.

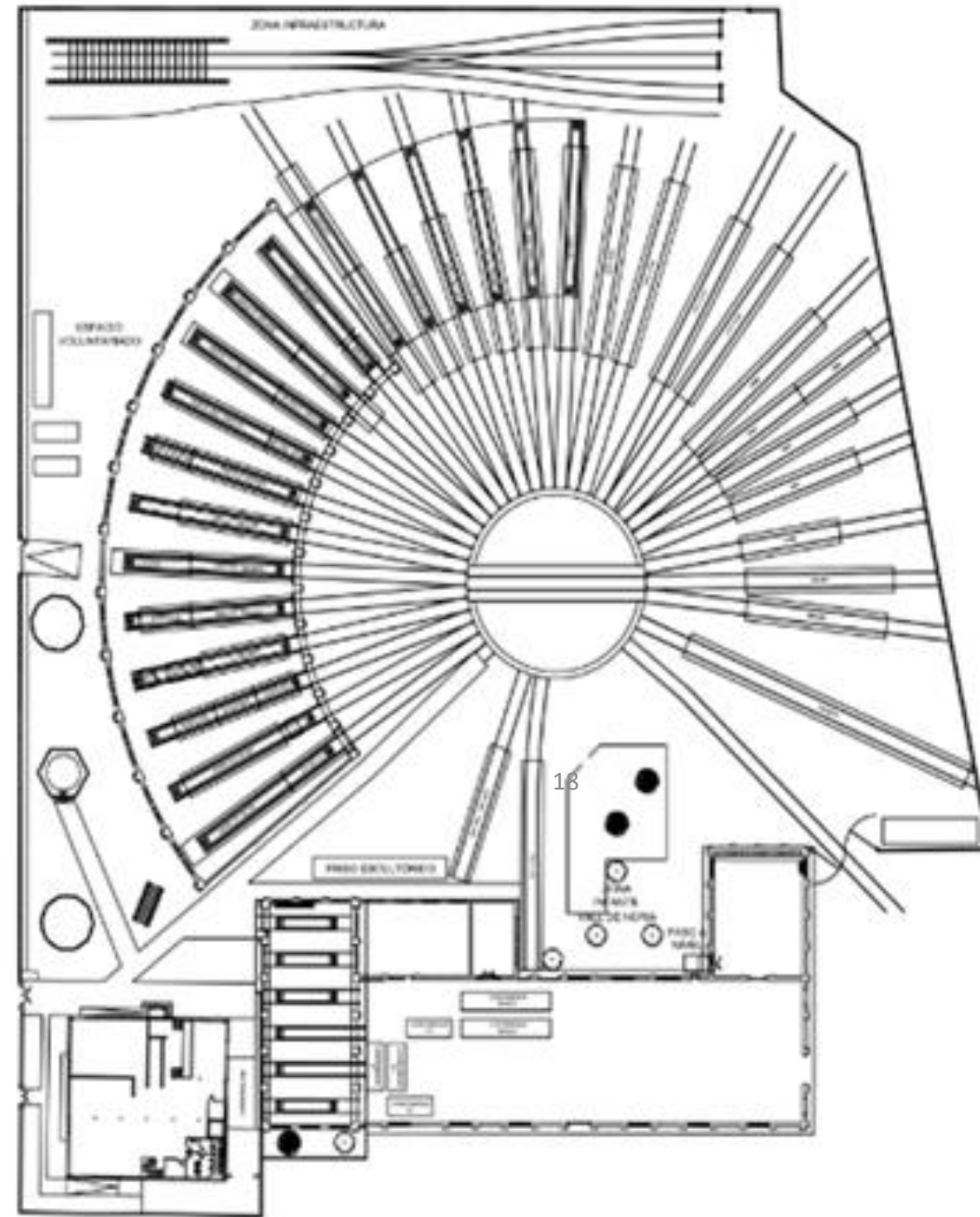
A continuació, la via de 40 m es va ampliar amb una nova de 170 m que permet la circulació de vehicles lleugers, com es el cas d'una dresina d'obres (rehabilitada per l'associació de voluntaris) que possibilita que els visitants gaudeixin d'un recorregut ferroviari per l'interior del Museu.

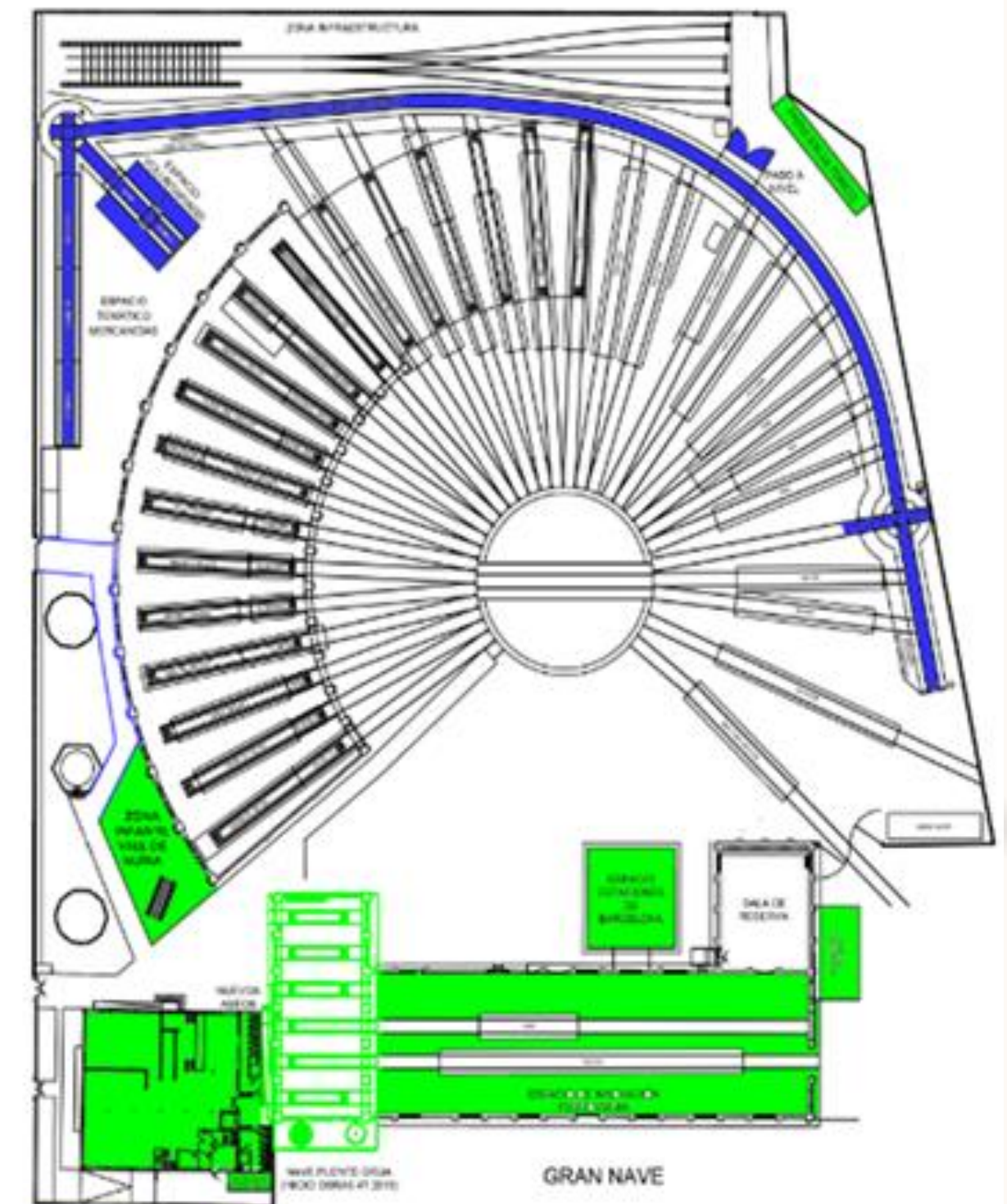
De Dipòsit de Vapor a Museu del segle XXI

Fase III: 2015-2021

MUSEU DEL FERROCARRIL DE CATALUNYA, 2015

MUSEU DEL FERROCARRIL DE CATALUNYA 2015-2019

■ Inversió de *Fundación de los Ferrocarriles Españoles*
■ Inversió del 1,50% Cultural del Ministerio de Fomento

De Dipòsit de Vapor a Museu del segle XXI

L'evolució del Museu del 2015 al 2021

L'any 2016 es va iniciar el Pla d'Inclusió i Accessibilitat per adaptar els espais i l'oferta d'activitats a les necessitats de un major sector de públic, sent el programa de subvencions del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya de gran ajuda per a convertir el Museu en un espai al servei de les persones amb tot tipus de necessitats.

Al 2018 també va començar la reforma del programa educatiu del Museu, en el que també es va comptar amb el suport econòmic de la Generalitat, de manera que la transformació arquitectònica anés acompanyada d'un canvi innovador en els continguts.

19

De Dipòsit de Vapor a Museu del segle XXI

L'evolució del Museu del 2015 al 2021

Al febrer de l'any 2018 es va inaugurar una primera fase de les obres, amb la remodelació de l'edifici de serveis i el nou mòdul de lavabos.

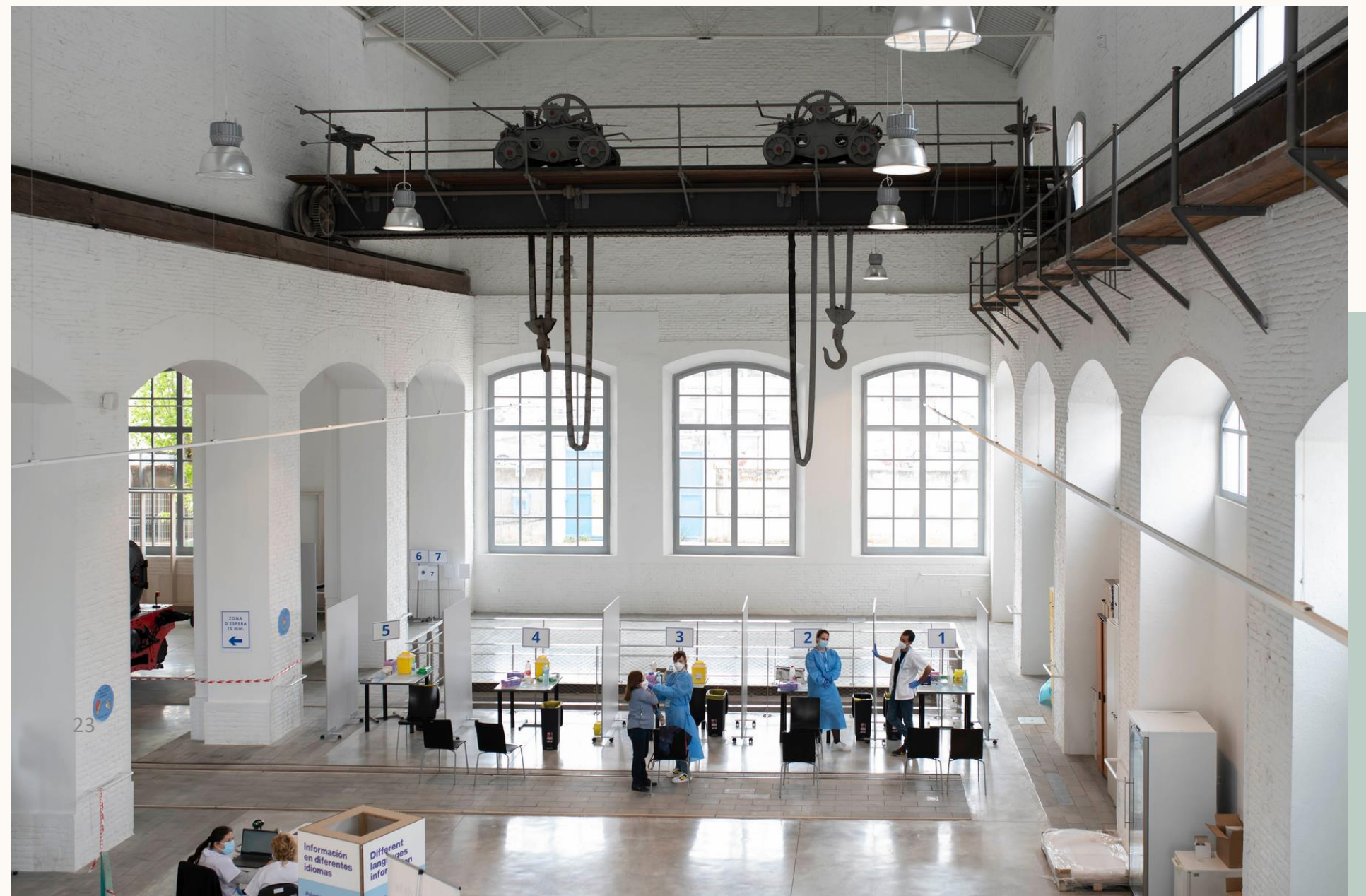

Al maig del 2019 es va obrir per primer cop al públic la Gran Nau i una nova construcció que es va denominar Nau Panoràmica, espai que es va destinar a exposicions temporals i esdeveniments de diferent tipus. A l'agost del 2019 es va rehabilitar la composició del Talgo II i es va situar a l'interior de la Gran Nau amb la locomotora de vapor “Caldas” i la “Andaluces, com a primers elements patrimonials de la futura museografia.

De Dipòsit de Vapor a Museu del segle XXI

Evolució i estratègies de futur del Museu del Ferrocarril de Catalunya

01

De Dipòsit de Vapor a Museu del
segle XXI

02

Un museu de referencia en
transformació

03

Viatge al futur: un museu al servei
de la comunitat

Un museu de referencia en transformació

Visió

Ser un museu de referencia del ferrocarril a Catalunya, un equipament patrimonial innovador, segur, inspirador, accessible, inclusiu... un potent actiu de la cultura creada pel ferrocarril i promotor de l'oci experiencial. Un museu al servei de la ciutadania i de la comunitat que, ben arrelat al territori, estimula la participació, el diàleg, la curiositat, el coneixement, el gaudi i l'aprenentatge en el clúster educatiu ferroviari creat a Vilanova i la Geltrú. Mitjançant la preservació dels elements mobles, immobles, documentals i intangibles, explorar i exposar l'acció continuada d'homes i dones, així com els efectes transformadors de la connectivitat al món.

Un museu de referencia en transformació

Objectius generals

- Custodiar, recuperar, rehabilitar, documentar i exposar els seus actius patrimonials. La transmissió a les futures generacions del llegat de la mobilitat per ferrocarril.
- Proposta de valor amb la producció de productes, activitats i serveis. Acció comunitària.
- Planificació eficient i gestió de recursos amb suport jurídic i contractacions.
- Arribar als nous públics i incrementar la comunitat presencial i virtual.
- Convertir la visita del Museu en una experiència única al voltant de la mobilitat, des del passat fins al futur.
- Actuar com a vehicle de comunicació per aconseguir la valoració i la utilització del transport col·lectiu en tren.

Un museu de referencia en transformació

Valors

Vocació de servei públic-
comunitari
Inclusió
Esperit d'equip
Proactivitat
Responsabilitat
Flexibilitat

Orientació a la
innovació
Transversalitat
Hospitalitat
Co-creació
Confiança

Un museu de referencia en transformació

Associació de Socis i Col·laboradors (SiC)

- Prop de 50 membres formen part d'aquesta Associació que va néixer en el Museu.
Compta amb quatre programes de voluntariat:
 - ✓ Restauració
 - ✓ Documentació
 - ✓ Atenció al Visitant
 - ✓ Difusió

Un museu de referencia en transformació

Diagnòstic: Fortaleses i oportunitats

- Valuosos béns immobles i mobles: col·lecció de vehicles, especialment, locomotores de vapor
- Projectes museològics, Màster Pla arquitectònic del conjunt del Museu i quatre projectes arquitectònics executius.
- Formar part activa del Sistema Territorial del mNACTEC.
- Col·laboracions externes (UPC, Ajuntament...)
- Creixement sostingut de públic (2011-2019).
- Consolidació del Museu com equipament de servei comunitari
- Posicionament d'excel·lència com a equipament cultural (Tripadvisor, Google ...)
- Consolidació Associació de Voluntaris del Museu.
- Compromís i solidesa de l'equip.
- Projecte i recursos econòmics per a la rehabilitació de la Gran Nau i l'increment de continguts.
- Vocació divulgadora i educativa. Ampli programa d'activitats per a diferents públics.
- Centre de documentació consolidat
- Pla Estratègic 2021-2025.

Un museu de referencia en transformació

NOVETAT: ja podeu realitzar un viatge audioguiat per a tot el Museu. Escanejant aquest QR al vostre "Smartphone" es descarregarà una audioguia en tres idiomes (català, castellà, anglès i francès)

MUSEU DEL FERROCARRIL DE CATALUNYA I LA GELTRÚ
MUSEU DE LA CIÈNCIA I DE LA TÈCNICA DE CATALUNYA

WI FI
3bnjmh2020

Un museu de referencia en transformació

Museu del Ferrocarril de Catalunya

GUIA | CATÀLEG

Museu del Ferrocarril de Catalunya
Vilanova i la Geltrú
MNACTEC

FUNDACIÓN DE LOS
FERROCARRILES
ESPAÑOLES

ARENYS DE MAR - ESTACIÓN DEL FERROCARRIL

32

Un museu de referencia en transformació

Diagnòstic: Debilitats i amenaces

- Necessitat de major implicació de les organitzacions per invertir en la preservació d'un llegat únic.
- La situació sense protecció d'una part important de la col·lecció
- Instal·lacions limitades, manca dels espais necessaris per l'increment dels potencials elements a custodiar, inclús per preservar en les condicions òptimes els fons existents.
- Alts costos econòmics de l'explotació i manteniment de les instal·lacions i dels vehicles
- Complexitat dels moviments amb els elements patrimonials per les seves característiques.
- Insuficients recursos econòmics i professionals
- Manca de relat i museogràfica
- Necessitat de criteris de restauració i d'experts

Evolució i estratègies de futur del Museu del Ferrocarril de Catalunya

01

De Dipòsit de Vapor a Museu del
segle XXI

02

Un museu de referencia en
transformació

03

Viatge al futur: un museu
al servei de la ciutadania

Viatge al futur: un Museu al servei de la ciutadania

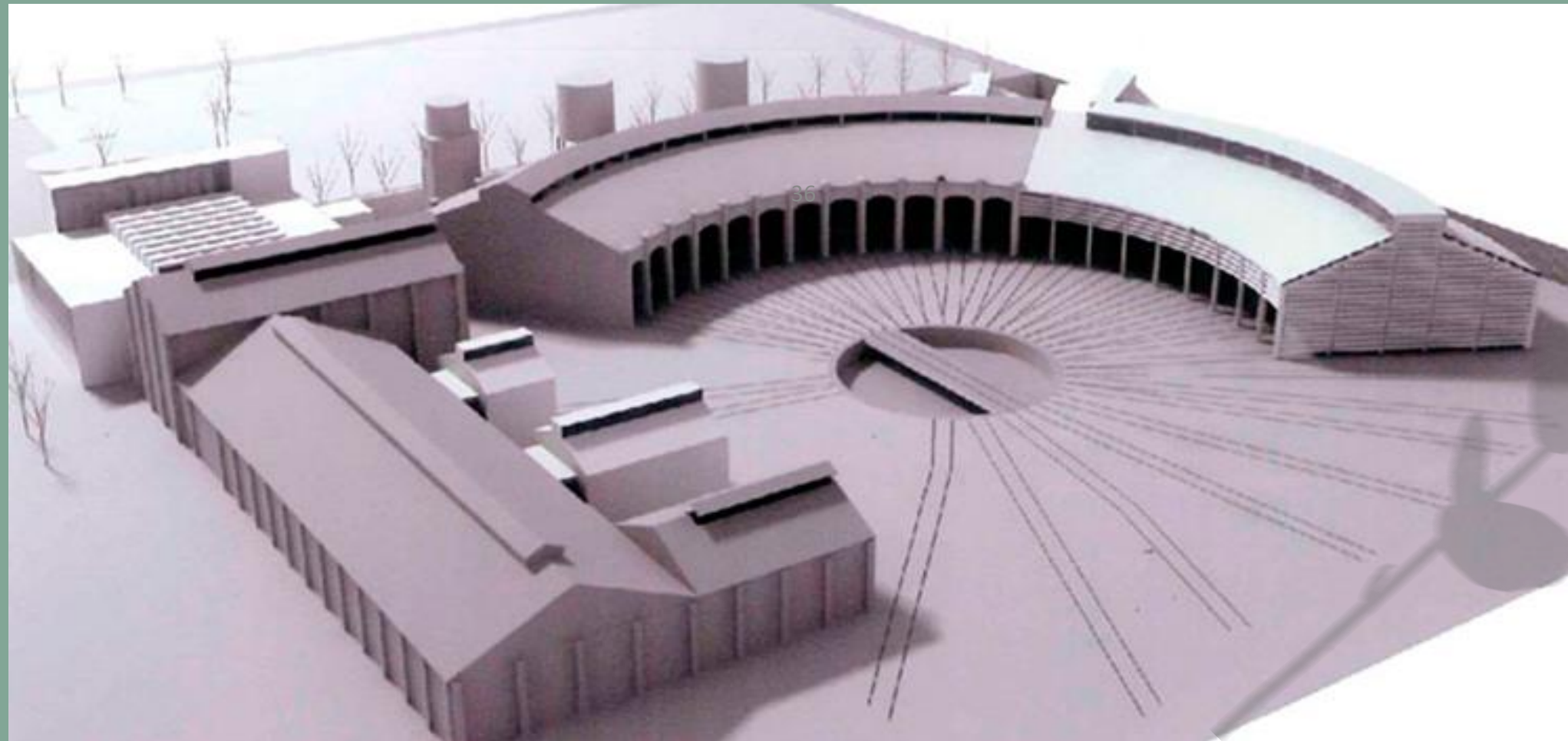
Pla Estratègic 2021-2025:

- I) Projecte de participació i implicació de les administracions territorials en la estructura institucional del Museu amb nou model de governança
- II) Projecte de modernització, rehabilitació i accessibilitat de les instal·lacions
- III) Projecte de potenciació del Museu com actiu lúdic
- IV) Projecte de viabilitat i sostenibilitat del renovat Museu

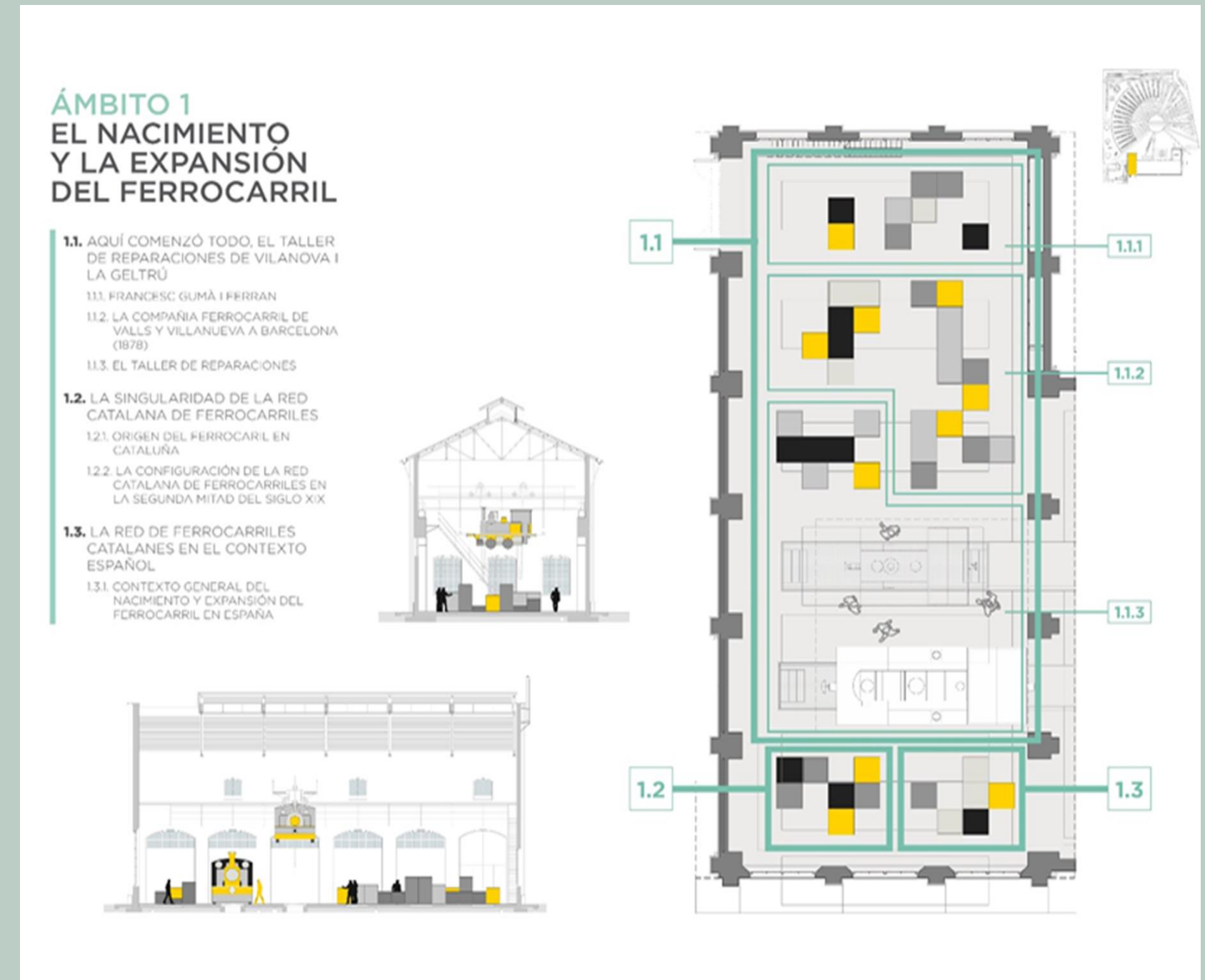
Viatge al futur: un Museu al servei de la ciutadania

La propera gran fita del projecte estratègic de modernització, rehabilitació i accessibilitat és la cobertura dels vehicles històrics que es troben a la part exterior de la Rotonda. Una actuació imprescindible per garantir la preservació de la col·lecció de vehicles històrics, així com la pavimentació general de l'espai perquè totes les instal·lacions siguin plenament accessibles.

Un Museu al servei de la ciutadania

El 2019 es va aconseguir el compromís del MITMA d'una aportació de 600.000€ dels fons del 1,5% cultural per la futura museografia del conjunt. En la línia estratègica d'aconseguir que el Museu sigui un actiu divulgatiu lúdic i interactiu, centrat en la innovació i el progrés que suposa la mobilitat a través del ferrocarril. Una intervenció prevista per a finals del 2022, començaments del 2023.

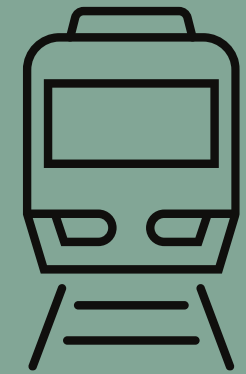

Un Museu al servei de la ciutadania

Es continuarà la renovació dels continguts i la tasca divulgativa i documental per a crear relats estimulants al voltant de la evolució del ferrocarril i de la necessitat de potenciar la mobilitat col·lectiva. El Museu és un recurs educatiu de primer ordre per a sensibilitzar a les noves generacions del seu valor i de l'aportació de la seva utilització al benestar comú i a la sostenibilitat del planeta.

Un Museu al servei de la ciutadania del segle XXI

- El ferrocarril va accelerar la Revolució industrial al segle XIX. Al segle XXI ha de ser la columna vertebral de la mobilitat sostenible.
- Al Museu vol també mostrar que en la “Quarta Revolució Industrial o Tecnològica” -caracteritzada per la digitalització i la robotització dels processos i la sostenibilitat ambiental- el ferrocarril incorpora aquests elements per a la millora de l'experiència del viatge en espais compartits de transport col·lectiu, per a la flexibilització i l'adaptació a les persones amb diferents tipus de necessitats.
- La innovació sempre ha estat present al món del tren. Es dissenya avui per a crear un ferrocarril de present i futur, amb accessibilitat universal i autònoma que elimini les barreres i aconseguixin entorns inclusius, accessibles i de fàcil utilització.

Viatge al futur: un Museu al servei de la ciutadania

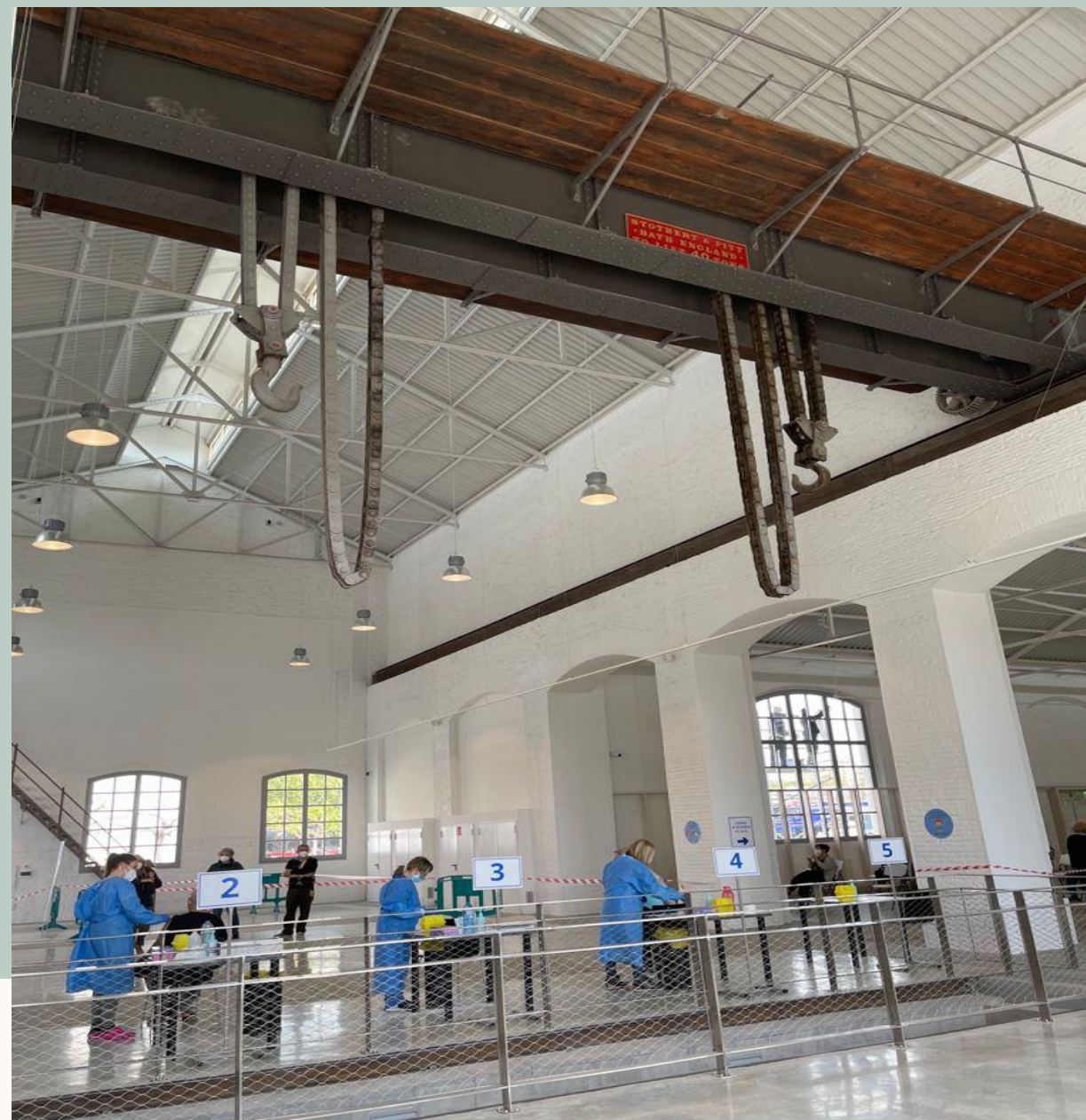
Viatge al futur: un Museu per a la ciutadania del segle XXI

Evolució i estratègies de futur del Museu del Ferrocarril de Catalunya

Moltes gràcies!!!

Pilar Garcia Fuertes
Directora

42

Museu del Ferrocarril de Catalunya
a Vilanova i la Geltrú
MNACTEC

FUNDACIÓN DE LOS
FERROCARRILES
ESPAÑOLES

Museu del Ferrocarril de Catalunya
a Vilanova i la Geltrú
MNACTEC

Any Europeu del Ferrocarril

IX Jornada Patrimoni Històric Ferroviari de Catalunya
Vilanova i la Geltrú, 27 d'octubre de 2021

